

تصویب سند استراتژی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت (۲۰۳۴-۲۰۲۵)

آرمان زرگران الف*

تاریخ دریافت: خرداد ۱۴۰۴
تاریخ پذیرش: خرداد ۱۴۰۴

الف گروه تاریخ پزشکی، دانشکده طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

The screenshot shows the cover page of the WHO document. At the top left is the WHO logo with the text "World Health Organization". To its right is the title "Seventy-eighth World Health Assembly". Below the title is "Provisional agenda item 13.8" and the date "14 May 2025". To the right of the date is "A78/4 Add.1". The main title of the document is "Draft global traditional medicine strategy 2025–2034". Below the title, there is a section titled "Introduction" which provides a brief overview of traditional and complementary medicine. The introduction states that traditional medicine is used across all six WHO regions and refers to codified or non-codified systems for healthcare and well-being. It also mentions that traditional medicine emphasizes nature-based remedies and holistic, personalized approaches to restore balance of mind, body and environment. The complementary medicine section notes that it refers to additional healthcare practices that are not part of a country's mainstream medicine. Evidence-based complementary medicine has the potential to support mainstream medicine and more comprehensively support people's health and well-being needs. The document also highlights the development of integrative medicine, where traditional, complementary, and integrative medicine are combined to address individual health needs and expectations. The draft strategy was developed through an extensive consultative process involving global and regional Member States consultations, public hearings, and consultations with a broad range of stakeholders and partners, including representatives of Indigenous Peoples. The draft strategy aims to support Member States in designing and implementing national strategic plans and actions in accordance with their national capacities, priorities, relevant

¹ WHO global report on traditional and complementary medicine 2019. Geneva: World Health Organization; 2019. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO (accessed 4 April 2025).

² An interdisciplinary and evidence-based approach to health and well-being by using a combination of biomedical and traditional and/or complementary medical knowledge, skills and practices.

شكل ۱. تصویر صفحه اول پیش‌نویس سند استراتژی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت (۲۰۳۴-۲۰۲۵) که در هفتادوهشتمین مجمع سازمان جهانی بهداشت تصویب رسید.

در هفتادوهشتمین مجمع جهانی سازمان جهانی بهداشت (WHA78) نسخه نهایی سند استراتژی سازمان جهانی بهداشت برای سال های ۲۰۲۵ تا ۲۰۳۴ به تصویب رسید (شکل ۱). این سومین سند استراتژی این سازمان است. نخستین سند برای سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۲ و نسخه بعدی برای سال های ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۵ بود که تا سال ۲۰۲۵ تمدید شد و در نهایت پس از یک بروزه نگارش نسبتاً طولانی سند نهایی آماده شده کنونی در ماه می سال ۲۰۲۵ به تصویب مجمع جهانی سازمان جهانی بهداشت برای یک دهه پیش رو قرار گرفت.

در این سند ۱۶ صفحه‌ای پس از مقدمه، تعاریف مرتبط، چشم انداز، اهداف و اصول راهنمای ۴ هدف استراتژیک به شرح زیر تعریف شده و ذیل هر کدام دستورالعمل‌هایی به همراه برنامه اقدام برای کشورهای عضو، ذی‌نفعان و سازمان جهانی بهداشت به تفصیل ارائه کرده است. اهداف استراتژیک در سند استراتژی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت (۲۰۳۴-۲۰۲۵) :

- هدف استراتژیک ۱. تقویت مبتنی بر شواهد برای طب‌های سنتی، مکمل و تلفیقی
- هدف استراتژیک ۲. حمایت از ارائه خدمات ایمن و مؤثر طب‌های سنتی، مکمل و تلفیقی از طریق سازوکارهای نظارتی مناسب
- هدف استراتژیک ۳. ادغام طب‌های سنتی، مکمل و تلفیقی ایمن و مؤثر در سیستم‌های سلامت

Zargaran A. Approval of the World Health Organization Traditional Medicine Strategy Document (2025-2034). Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2025;16(1).

Copyright © :Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

- هدف استراتژیک ۴. بهینه‌سازی ارزش بین‌بخشی طب‌های

سننی، مکمل و تلفیقی و توانمندسازی جوامع

این سند گامی به سمت جلو برای حرکت منسجم کشورهای عضو سازمان جهانی بهداشت برای ادغام خدمات طب‌های سننی و مکمل با نگاه تلفیقی و با دیدگاه پزشکی مبتنی و آگاه از شواهد است. از جمله نکات مهم در تدوین این سند، نقش پرنگ ایران در آن است. پیش‌نویس اولیه سند در واحد طب سننی، مکمل و تلفیقی سازمان جهانی بهداشت آماده شده و پس از آن کمیته مشورتی تخصصی ۲۰ نفره‌ای منتخب از سراسر دنیا از میان متخصصین فعال حوزه طب سننی انتخاب شده و طی جلسات فشرده‌ای در تاریخ ۲۸ تا ۳۰ نوامبر ۲۰۲۳ در مقر سازمان جهانی بهداشت در ژنو (سوئیس) پیش‌نویس اولیه و بهروزشده آن را نهایی می‌کنند. در این میان دکتر آرمان زرگران، دانشیار داروساری سننی دانشگاه علوم پزشکی تهران از ایران تنها عضو از ناحیه مدیرانه شرقی (EMRO) در این کمیته ۲۰ نفره بودند که این مهم، به انعکاس نظرات ایران در تهیه این پیش‌نویس کمک شایانی کرد (شکل ۲).

در ادامه نیز این پیش‌نویس در اختیار کشورهای عضو برای ارسال بازخورد و نظر قرار گرفت و نظرات پیشنهادی طی اجلاس جدآگانه‌ای در هریک از مناطق شش گانه سازمان جهانی بهداشت جمع‌بندی و به واحد طب سننی مکمل و تلفیقی این سازمان در ژنو ارسال شد. در جلسه جمع‌بندی نظرات کشورهای حوزه مدیرانه شرقی نیز که به میزبانی عربستان سعودی در ریاض در تاریخ ۱۷ تا ۱۹ سپتامبر ۲۰۲۴ برگزار شد، دکتر آرمان زرگران و دکتر مهدی پاسالار از ایران حضور داشتند (شکل ۳).

پس از تجمعی نظرات و تکمیل فرآیند نگارش پیش‌نویس این سند، در نهایت سند ابتدا در فوریه ۲۰۲۵ در جلسه هیئت اجرایی (Executive Board) پیش از مجمع جهانی سازمان جهانی بهداشت موردنبررسی کارشناسی قرار گرفته و در نهایت در ماه می ۲۰۲۵ به تصویب این مجمع رسید.

تضاد منافع

در این مقاله تضاد منافعی برای گزارش وجود ندارد.

شکل ۲. تصاویری از کمیته تخصصی مشورتی ۲۰ نفره نگارش پیش‌نویس سند استراتژی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت در مقر این سازمان در ژنو/سوئیس - نوامبر ۲۰۲۳

شکل ۳. تصاویری از نشست جمع‌بندی نظرات کشورهای حوزه مدیرانه شرقی بر روی سند استراتژی طب سنتی سازمان جهانی بهداشت در ریاض/عربستان - سپتامبر ۲۰۲۴